

**EUROREGION
PUSZCZA BIAŁOWIESKA**

GMINA BIAŁOWIEŻA

Fot. 1.

Puszcza Białowieża leży we wschodniej części Polski na granicy z Białorusią (fot. 1). Jest to jeden z najcenniejszych i unikalnych kompleksów leśnych w Europie. Uważany za ostatni naturalny las niżowy w centralnej Europie – królestwo największego europejskiego ssaka i symbolu puszczy – żubra.

W sercu puszczy na Polanie Białowieżskiej leży **Białowieża** – miejscowość turystyczna. Otaczający ją Białowieżski Park Narodowy wpisany został na Listę Światowego Dziedzictwa Ludzkości i uznany jako Rezerwat Biosfery – posiadający Dyplom Europy (fot. 2).

Historia Puszczy Białowieżskiej rozpoczyna się długo przed wizytą w niej pierwszej „koronowanej głowy” – króla Władysława Jagiełły. On to bowiem, wraz ze swoją żoną, połowal w puszczy, w celu zgromadzenia zapasów żywności dla wojsk polskich i litewskich przed bitwą pod Grunwaldem w 1410 r. Puszcza od tego czasu dostarczała człowiekowi mięsa, miodu, a także drewna.

Osadnicy zamieszkujący jej obrzeża i wewnątrz trudzili się pozyskaniem miodu, runa leśnego, przerobem kopalnianym i rud darniowych, wypalaniem dziegiu, potażu i węgla drzewnego. Po trzecim rozbiorze Polski Puszcza Białowieża przeszła pod zarządy carów Rosji. To Car Mikołaj II z Romanowów uczynił Białowieżę swą letnią rezydencją, gdzie pobudował pałac carski i cerkiew (fot. 10). Najbardziej ucierpiała Puszcza Białowieża w okresie I wojny światowej, podczas której okupant niemiecki wyciął i wywiózł ok. 5 mln m³ drewna. Ochrona Puszczy Białowieżskiej rozpoczęła się w 1921 r. po powołaniu Leśnictwa Rezerwat przekształconego w 1932 r. w Białowieżski Park Narodowy. Obecnie BPN zajmuje powierzchnię 10 502 ha. Poza Białowieżskim Parkiem Narodowym najcenniejsze fragmenty lasów chronione są w 21 rezerwach i obszarach ekologicznych o łącznej powierzchni ok. 4 100 ha. Łączna po-

wierzchnia Puszczy Białowieżskiej wynosi 62 500 ha (po polskiej stronie).

Nastawiona na rozwój turystyki **Gmina Białowieża** liczy ok. 3 000 mieszkańców, zajmuje powierzchnię 20 300 ha.

Popierając wszelkiego rodzaju inwestycje proekologiczne gmina stwarza warunki dla szybszego rozwoju bazy agro- i ekoturystyki, budowy i uruchamiania pensjonatów. Proponujemy wszelkie formy aktywnego wypoczynku, któremu ma sprzyjać coraz większa ilość ścieżek, szlaków pieszych i rowerowych, tras konnych, szlaków dydaktycznych (fot. 5, 8).

Walorem gminy jest czystość środowiska, walory przyrodnicze, charakter i zachowanie masowych drzewostanów, duża różnorodność kulturowa i wyznaniowa miejscowej ludności, dobrze zachowana architektura budownictwa drewnianego.

Nowo otwarte **Muzeum Przyrodniczo-Leśne Białowieżskiego Parku Narodowego** – jest jednym z najnowocześniejszych muzeów w Polsce (fot. 3, 4).

Pobyty w Białowieży uatrakcyjniają liczne, cykliczne **imprezy i wydarzenia kulturalne**:

Fot. 2.

- **“Noc Kupały”** – pierwsza sobota lipca, organizator: Zarząd Gminy Białowieża;
- **“Festyn Miodowy”** – sierpień, organizator: PTTK Oddział Białowieża;
- **Bieg Żubra** – pierwsza sobota października, organizator: Towarzystwo Sportowe „Żubr” w Białowieży;
- **Festiwal Przyrody „Żubrowisko”** – impreza o charakterze dydaktyczno-przyrodniczym, wrzesień–październik, organizator: PTOPI Białystok;
- **Ojczyzna to Krajobraz** – Wojewódzkie Eliminacje Konkursu Krasomówczego, październik, organizator: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Białowieży;
- **Festyn Grzybowy** – Wystawa grzybów Puszczy Białowieżskiej – wrzesień, organizator: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Białowieży;
- **“Peretocze”** – impreza o charakterze wielokulturowym; organizator: Centrum Promocji Regionu w Hajnówce;
- **Plener malarski dla niepełnosprawnych**, organizator: Związek Polskich Artystów Plastyków.

Fot. 3.

Obiekty w Białowieżskim Parku Narodowym

Rezerwat Pokazowy Białowieżskiego Parku Narodowego

W rezerwacie pokazowym (fot. 9) można zobaczyć zwierzęta: tarpany, żubry, żubronie, jelenie, sarny, dziki itp., tel. (085) 681 23 98, (godz. otwarcia: 9.00–16.00 oprócz poniedziałków). Zjazd do rezerwatu z trasy Hajnówka – Białowieża.

Muzeum Przyrodniczo-Leśne w Białowieży

Nowoczesna wystawa przedstawiająca florę i faunę Puszczy Białowieżskiej (fot. 11, 12) oraz bartnictwo, wyposażona w środki audiowizualne, organizowane są także wystawy czasowe, dodatkową atrakcją jest wieża widokowa z panoramą na okolicę, tel. (085) 681 22 75, Park Pałacowy (godz. otwarcia 9.00–16.30, oprócz poniedziałków).

Obszar Ochrony Ścistej

Jest to najcenniejsza część Białowieżskiego Parku Narodowego (fot. 6), w której zachowały się najstarsze drzewostany Puszczy Białowieżskiej (wstęp tylko z przewodnikiem posiadającym licencję, w grupach do 25 osób).

Park Pałacowy

Park założony został przy pałacu carskim na przełomie XIX i XX w. w celu upiększenia najbliższej okolicy pałacu (fot. 7). Na jego terenie znajduje się nowoczesna budowla Muzeum Przyrodniczo-Leśne, zabytkowy dworek z 1845 r. – siedziba Ośrodka Edukacji Przyrodniczej, a także zabudowania z okresu carskiego.

Obręb Ochronny Hwoźna

Jest to północna, niedoceniona część Parku; poruszanie się po niej ułatwiają trzy szlaki turystyczne, a główną atrakcją jest wieża widokowa na Kosym Moście.

Fot. 4.

Punkty Informacji Turystycznej

- **Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze O/Białowieża**, ul. Kolejowa 17, 17-230 Białowieża tel. (085) 681 22 95, faks (085) 681 26 24 e-mail: pttk@pttk.bialowieza.pl www.pttk.bialowieza.pl
- **Punkt Informacji Turystycznej Białowieżskiego Parku Narodowego** Park Pałacowy, 17-230 Białowieża, tel. (085) 681 29 01, www.bpn.com.pl, e-mail: infobpn@bpn.com.pl
- **Punkt Informacji Turystycznej w Szkolnym Schronisku Młodzieżowym „Paprotka”** ul. Waszkiewicza 6, 17-230 Białowieża tel./faks (085) 681 25 60 e-mail: sm@paprotka.com.pl www.paprotka.com.pl

Fot. 5.

Białowieża Primeval Forest lies in the eastern part of Poland, by the border with Belarus (ph. 1). It is one of the most precious and unique forests in the whole Europe. It is considered to be the last natural lowland forest in the central Europe—the kingdom of the biggest European mammal, and simultaneously the symbol of the forest—bison.

In the heart of the forest on the Białowieża Clearing there is situated **Białowieża**—a tourist holiday resort. The forest surrounding the settlement, obtained the status of the World Heritage Site and later it was acknowledged as the only in Poland Biosphere Reserve which possesses the Diploma of Europe (ph. 2).

The history of Białowieża Primeval Forest began long before the first visit of the crowned head, that is Władysław Jagiełło—the king of Poland. It was him, who together with his courtiers used to hunt in here, in order to collect food supplies for both Polish and Lithuanian armies, before the battle of Grunwald in 1410. Since then, the Forest provided man with meat, honey and wood. The settlers, who lived on the out-

skirts and also in the forest, earned their living on getting honey, gathering undergrowth. Moreover, they processed mining products and bog iron ores and burnt wood tar, potash and wood coal. After the Third Partition of Poland, Białowieża Forest became the property of the Russian tsars. Nicolas II the Tsar of Russia, made Białowieża his summer residence, and he built his palace there as well as the church (ph.10). During the World War I the forest suffered most from the German occupant, who cut out and transported approximately 5 million m³ of wood. The protection of the forest started when the Forestry Reserve came into being in 1921. Later on in 1932, the forestry was changed into the Białowieża National Park. Nowadays, the Park covers the area of 10502 ha. Apart from the Białowieża National Park the most precious fragments of the forest are protected in 21 reserves and ecological areas, the area of which equals 4100 ha. The Białowieża Primeval Forest covers the area of 62 500 ha located on the Polish side of the border.

Białowieża Commune counts 3000 inhabitants and its area equals 20300 ha. The commune looks forward to the tourism development. Its biggest value are the unpolluted environment, natural values, mass tree stands preservation, cultural variety, different confessions of the local people and finally well preserved examples of the wooden architecture.

Supporting all kind of pro-ecology expenditures we make good conditions for the quick development of the agro-tourism and eco-tourism, by building new inns. We offer all kinds of active rest promoting growing number of paths and trails, both walking and biking ones, routes for horse riding and educational paths (ph. 5, 8).

The newly opened **Forest and Nature Museum** is one of the most modern objects in Poland (ph. 3, 4). Owing to a unique play of lights and sounds the visitor has the impression that he is right in the middle of the forest, while the guide is bringing nearer the unique values of this forest.

We would also like to make your stay nicer by offering you numerous **cyclical events**:

- **"Noc Kupały"** (Kupała night)—first Saturday of July; organizer: Zarząd Gminy Białowieża;
- **"Festyn Miodowy"** (Honey Picnic)—August, organizer: PTTK Oddział Białowieża;
- **Bieg Żubra** (Bison Run)—first Saturday of October, organizer: Towarzystwo Sportowe „Żubr” w Białowieży;
- **Festiwal Przyrody „Żubrowisko"** (Nature festival)—nature-educational character of the event, September-October, organizer: PTOB Białystok;
- **Ojczyzna to Krajobraz**—Wojewódzkie Eliminacje Konkursu Krasomówczego (Motherland

Fot. 6.

is a landscape—provincial eliminations of the oratorical competition), October, organizer: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Białowieży;

- **Festyn Grzybowy** (Mushroom picnic)—the exhibition of mushrooms from the Białowieża Forest—September, organizer: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Białowieży;
- **“Peretocze”**—multi-cultural event, organizer: Centrum Promocji Regionu w Hajnówce;
- **Plener malarski dla niepełnosprawnych**—open-air for the handicapped artists, organizer: Związek Polskich Artystów Plastyków.

Objects In Białowieża National Park

The Bison Display Reserve Of The Białowieża National Park

Animals shown (ph. 9): Polish horses of Tarpan type, European bison, hybrids of bison and domestic cattle called *zubroń*, deer, roe-deer, wild boars, etc.; tel. (+4885) 681 23 98, (opening hours: 9.00 a.m.–4.00 p.m. except for Mondays). The re-

Fot. 7.

serve is by the route Hajnówka—Białowieża (approx. 3 km from Białowieża)

Forest And Nature Museum In Białowieża

The museum presents one of the most modern Polish exhibitions concerning the nature and bee keeping. It shows flora and fauna of the Białowieża Forest (ph. 11, 12), there are temporary exhibitions as well, it is equipped with the audiovisuals, phone: (+48 85) 681 22 75; Palace Park opening hours: 9 am–4 pm, except for Mondays, seasonal opening hours: 9 am–4.30 pm everyday.

The Strict Nature Reserve

The most precious part of the Białowieża National Park (ph. 6), in which the oldest tree stands of the Forest have been preserved (entrance only with a licensed guide, groups up to 25 people)

Palace Park

It was set up at the break of XIX and XX centuries in order to make the nearest area of the Tsar’s Palace more beautiful (ph. 7). There is a modern building of The Forest and Nature Museum and an antique mansion built in 1845. At present it hosts the Environmental Education Centre. There are also other premises dating back to Tsar’s times.

The Hwoźna Protective Forest Area

It is the northern, underestimated part of the Park: three tourist trails make it easier to move around this area. However, the biggest attraction there is the watchtower in Kosy Most.

TOURIST INFORMATION POINTS

- **Polish Tourist Country-lovers’ Association in Białowieża**
PTTK O/BIAŁOWIEŻA
17, Kolejowa Street, 17-230 Białowieża
phone (+48 85) 681 22 95

Fot. 8.

faks (+48 85) 681 26 24
e-mail: pttk@pttk.bialowieza.pl
www.pttk.bialowieza.pl

- **Tourist Information Point Of The Białowieża National Park**
Park Pałacowy, 17-230 Białowieża,
phone (+48 85) 681 29 01,
www.bpn.com.pl, e-mail: infobpn@bpn.com.pl
- **Tourist Information Point in The Youth Hostel “Paprotka”**
6, Waszkiewicza Street, 17-230 Białowieża
Phone (+48 85) 681 25 60
e-mail: sm@paprotka.com.pl
www.paprotka.com.pl

Фот. 9.

Белавежская пушча знаходзіцца ва ўсходняй частцы Польшчы на мяжы з Беларуссю (ф. 1). Гэта адзін з найбольш каштоўных і ўнікальных лясных комплексаў у Еўропе. Лічаць яго апошнім натуральным нізоўным лесам у цэнтральнай Еўропе – каралеўства найбуйнейшага еўрапейскага млекакормячага і сімвала пушчы – ЗУБРА.

У сэрцы пушчы на Белавежскай Паляне знаходзіцца **Белавежа** – турыстычная мясцовасць. Акружаючую яе пушчу упісалі ў Спісак сусветнай спадчыны чалавека і прызналі яе Запаведнікам біясферы, у яе Дыплом Еўропы (ф. 2).

Гісторыя Белавежскай пушчы пачынаецца намнога раней, чым паявілася тут першая «каранаваная галава» – кароль Уладзіслаў Ягайла. Гэта ж ён, разам са сваёй світай палявалі ў пушчы, каб накіць харчоў польскім і літоўскім войскам перад Грунвальдскай бітвай у 1410 годзе. Ад гэтага часу пушча дастаўляла чалавеку мяса, мёду, а таксама драўніны. Асаднікі, якія тут

пражывалі, займаліся здабываннем мёду, ляснога руна, капальняным перарабленнем, выпальваннем дзэгцю, паташу і драўлянага вугля. Пасля трэцяга падзелу Польшчы, Белавежская пушча перайшла пад управу цароў Расіі. Гэта цар Мікалай II з роду Раманавых зрабіў Белавежу сваёй летняй рэзідэнцыяй, у якой збудоваў царскі палац і царкву (ф. 10). Найбольш пацярпела Белавежская пушча ў час I сусветнай вайны, калі нямецкія акупанты высеклі і вывезлі каля 5 мільёнаў кубаметраў драўніны. Ахова Белавежскай пушчы пачалася ў 1921 г., калі стварылі Лясніцтва Запаведнік, якое ў 1932 г. ператварылі ў Белавежскі нацыянальны парк. Зараз БНП займае плошчу 10 502 га. Апрача Белавежскага нацыянальнага парку, найбольш каштоўныя фрагменты лясоў ахоўваюцца ў 21 запаведніках і экалагічных абшарах, якіх плошча налічвае 150 га, у тым ліку: 62500 га на польскім баку і 87500 га на беларускім баку.

Арыенціраваная на развіццё турыстыкі **Белавежская гміна** налічвае каля 3000 жыхароў, яе плошча налічвае 20300 га.

Садзейнічаючы ўсялякім проэкалагічным ініцыятывам, мы ствараем умовы для хутчэйшага развіцця аграбазы і экатурыстыкі, пабудовы і адкрывання пенсіянатаў. Прапануём усялякія формы актыўнага адпачынку, дзеля якога ўзнікае штораз больш пешых і веласіпедных шляхоў, конных трас, дыдактычных шляхоў (ф. 5, 8).

Новаадкрыты **Прыродазнаўч а-лясны музей** Белавежскага нацыянальнага парку (ф. 3, 4) з'яўляецца адным з самых сучасных музеяў у Польшчы. Дзякуючы ўнікальнаму пералічанню святла і гуку, у навадвальніка ўзнікае ўражанне, быццам ён знаходзіўся ў сэрцы пушчы. Экскурсавод прыбліжае турыстам непаўторныя вартасці гэтай пушчы.

Знаходжанне ў Белавежы мы хочам зрабіць больш атракцыйным праз цыклічныя **меропрымствы і культурныя падзеі:**

- **«Ноч Купалы»** – першая субота ліпеня, арганізатар: Управа Белавежскай гміны;

Фот. 10.

- **«Мядовы фэст»** – жнівень, арганізатар: ПТТК Белавежскі аддзел;
- **Бег зубра** – першая субота кастрычніка, арганізатар: Спартыўнае таварыства «Зубр» у Белавежы;
- **Фэстываль прыроды «Зубровішча»** – мерапрыемства дыдактычна-прыродазнаўчага характару ў кастрычніку, верасень-кастрычнік, арганізатар: ПТАП Беласток;
- **Айчына** – гэта краявід – Ваяводскі адбор красамоўнага конкурсу, кастрычнік, арганізатар: Асяродак прыродазнаўчай адукацыі ў Белавежы;
- **Грыбны фэст** – Выстаўка грыбоў Белавежскай пушчы – верасень, арганізатар; Асяродак прыродазнаўчай адукацыі ў Белавежы;
- **«Пэрэточэ»** – мерапрыемства шматкультурнага характару; арганізатар: Цэнтр прапагандавання рэгіёна ў Гайнаўцы;
- **Жывалісны пленэр для няпоўнаспраўных**, арганізатар: Сазз польскіх мастакоў пластыкаў.

Фот. 11.

Аб'екты ў Белавежскім Нацыянальным Парку

Паказны Запаведнік

Белавежскага Нацыянальнага Парку

У Паказным запаведніку можна ўбачыць звяроў (ф. 9): тарпаны, зубры, зуброні, алені, сарны, дзікі і.г.п., тэл. (+48 85) 681 23 98 (працуе: 9.00 – 16.00, апрача панядзелкаў). З'езд у запаведнік з трасы Гайнаўка – Белавежа.

Прыродазнаўча – Лясны Музей у Белавежы

Сучасная выстаўка, якая паказвае флору і фауну Белавежскай пушчы (ф. 11, 12), а таксама бортніцтва, знаходзіцца тут аўдыявізуальнае абсталяванне, наладжваюцца часовыя выстаўкі, дадатковым атракцыёнам ёсць назіральная вежа, з якой відаць панараму акаліцы, тэл. (+4-885) 6812275, Палацавы парк (працуе ў гадз. 9.00 – 16.30, апрача панядзелкаў).

АБШАР ПОЎНАЙ АХОВЫ

Гэта найбольш каштоўная частка Белавежскага нацыянальнага парку (ф. 6), у якой зберагліся найстарэйшыя дрэвы Белавежскай пушчы (уступ толькі з экскурсаводам, у якога ліцэнзія, у групах да 25 чалавек).

ПАЛАЦАВЫ ПАРК

Парк заснаваны каля царскага палаца на зломе XIX і XX стст., каб упрыгожваў ён найбліжэйшую акаліцу палаца (ф. 7). На тэрыторыі парку знаходзіцца сучасны будынак Прыродазнаўча-ляснага музея, старадаўні двор з 1845 г. – сядзіба Асяродка прыродазнаўчай адукацыі, а таксама пабудовы з царскіх часоў.

ЗАСЦЕРАГАЛЬНЫ РУБЕЦ ГВОЗЬНА

Гэта паўночная, недаацэненая частка Парку; рух тут аблягчаюць тры турыстычныя шляхі, а галоўным атракцыёнам ёсць назіральная вежа на Касым Масце.

Фот. 12.

Пункты Турыстычнай Інфармацыі

- **Польскае Турыстычна-Краязнаўчае Таварыства а/Белавежа**
вул. Каляёвая 17, 17-230 Белавежа
тэл. (+48 85) 681 22 95, факс (+48 85) 681 26 24
e-mail: pttk@pttk.bialowieza.pl
www.pttk.bialowieza.pl
- **Пункт Турыстычнай Інфармацыі Белавежскага Нацыянальнага Парку**
Палацавы Парк, 17-230 Белавежа,
тэл. (+48 85) 681 29 01
www.bpn.com.pl, e-mail: infobpn@bpn.com.pl
- **Пункт Турыстычнай Інфармацыі ў Школьнай Турбазе «Папротка»**
вул. Вашкевіча 6, 17-230 Белавежа
тэл./факс (+48 85) 681 25 60
e-mail: sm@paprotka.com.pl
www.paprotka.com.pl

MAPA EUROREGIONU PUSZCZA BIAŁOWIESKA

Urząd Gminy w Białowieży
ul. Sportowa 1, 17-230 Białowieża
tel./fax (+48 85) 68 12 487
e-mail: ug_bialowieza@wp.pl
www.bialowieza.bazagmin.pl

Starostwo Powiatowe w Hajnówce
ul. Zina 1, 17-200 Hajnówka
tel. (0-85) 682 27 18, fax (0-85) 682 42 20
e-mail: starostwo@powiat.hajnówka.pl
www.powiat.hajnówka.pl

Euroregion Puszcza Białowieża
ul. Parkowa 3, 17-200 Hajnówka
tel. (0-85) 682 51 99, 682 30 46
e-mail: euroregion@powiat.hajnówka.pl
www.euroregion-pb.pl

Niniejsza publikacja została wsparta ze środków pomocy Unii Europejskiej. Wyrażone w niej poglądy są poglądami Starostwa Powiatowego w Hajnówce i w żadnym przypadku nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej. Projekt pod patronatem Euroregionu Puszcza Białowieża
Publikację zrealizowano w ramach projektu „Wiedzieć więcej o sobie – wiedzieć więcej o regionie” – komunikacja i promocja w Euroregionie Puszcza Białowieża.
Tekst do folderu dostarczył Urząd Gminy w Białowieży.
TŁUMACZENIA: J.KARCZEWSKI, A.PEPIŃION, ZDIECIA-M.SZYMURA, P.KOJAŃIK

